

რეპო ოპერაციები

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ივნისი 2011

რეპოს მნიშვნელობა

- რეპო ოპერაციები მნიშვნელოვნად ხელს უწყობს:
  - ფასიანი ქაღალდების ბაზრის ლიკვიდობის ზრდას
  - ფულად ბაზარზე მოკლევადიანი საპროცენტო განაკვეთების დიდი რყევების შემცირებას

სამართლებრივი ბაზა

- 2010 წლის 11 ნოემბრის „რეპო გარიგებების ჩარჩო ხელშეკრულება“ წარმოადგენს კომერციულ ბანკებს შორის რეპო გარიგებების მთავარ სამართლებრივ დოკუმენტს
- კომერციულ ბანკებს კონკრეტული გარიგების დადებისთვის არ ესაჭიროებათ სხვა დამატებითი იურიდიული დოკუმენტის გაფორმება
- ბანკებს შორის რეპო ოპერაციების ანგარიშსწორება ხორციელდება CSD სისტემაში ამავე სისტემის წესების მიხედვით

რეპოს განმარტება

- რეპო არის ფასიანი ქაღალდების გაყიდვა შემდგომში იმავე ან მსგავსი ფასიანი ქაღალდების წინასწარ შეთანხმებული პირობებით უკან ყიდვის (გამოსყიდვის) ვალდებულებით
- ბანკებისთვის რეპო გარიგებები, თავისი შინაარსით არის ფასიანი ქაღალდების უზრუნველყოფით ფულადი სახსრების გასესხების საშუალება, იმ განსხვავებით, რომ რეპოს შემთხვევაში მყიდველს აქვს ნაყიდი ფასიანი ქაღალდების შეუზღუდავად განკარგვის უფლება
- შინაარსობრივად, რეპო ოპერაციებში ფასიანი ქაღალდების:
  - მყიდველი არის ფულადი სახსრების გამსესხებელი
  - გამყიდველი არის ფულადი სახსრების მსესხებელი

რეპოს სარგებლიანობა

- რეპო ოპერაციებით, როგორც ფულადი სახსრების შესხება/გასესხების ინსტრუმენტით, ბანკებს შეუძლიათ მიიღონ შემდეგი სარგებელი:
  - თავიდან აიცილონ კონტრაგენტის საკრედიტო რისკი
  - მოიზიდონ დაბალპროცენტიანი ფულადი რესურსები, ხოლო უკურეპოს შემთხვევაში - გასცენ უზრუნველყოფილი სესხი
  - მოიზიდონ ფულადი რესურსები ლიმიტების გარეშე, ხოლო უკურეპოს შემთხვევაში - გასცენ უზრუნველყოფილი სესხები ლიმიტების გარეშე
  - გარიგების პერიოდში, ყოველგვარი შეზღუდვების გარეშე განკარგონ მიღებული ფასიანი ქაღალდები

ინფრასტრუქტურა

- რეპო ოპერაციების წარმოებისთვის, საქართველოში არსებობს თანამედროვე მოთხოვნების შესაბამისი მაღალტექნოლოგიური ინფრასტრუქტურა:
  - გარიგებისათვის: ბლუმბერგის ელექტრონული სავაჭრო სისტემა, სადაც გარიგების დადება შესაძლებელია 24 საათის განმავლობაში
  - ანგარიშსწორებისათვის: CSD სისტემა (სახელმწიფო ფასიანი ქაღალდების ანგარიშსწორების სისტემა), რომელიც ფუნქციონირებს სამუშაო დღეებში 9:40 საათიდან 17:40 საათამდე

რეპო გარიგების დადება

- ბანკებისათვის რეპო გარიგების დადება შესაძლებელია:
  - ბლუმბერგის <RPET> სავაჭრო პლატფორმის მეშვეობით
  - მხარეებისათვის ურთიერთმისაღები სხვა კომუნიკაციის საშუალების გამოყენებით
- ბლუმბერგში დადებული გარიგებები შესაძლებელია იყოს იმავე დღის ან მომავლის თარიღის ანგარიშსწორებით
- ბლუმბერგში დადებული გარიგების მონაცემები ავტომატურად აისახება CSD სისტემაში
- ბლუმბერგის სისტემის გარეთ დადებული გარიგებები მონაწილეების მიერ CSD სისტემაში უნდა იყოს შეყვანილი ხელით მხოლოდ ანგარიშსწორების დღეს

რეპოს ანგარიშსწორება

- რეპოს ანგარიშსწორება არის სრულად ავტომატიზირებული პროცესი
- ანგარიშსწორების თარიღზე CSD სისტემა ავტომატურად აგზავნის ტრანზაქციას RTGS სისტემაში
- ტრანზაქციის შესრულება ნიშნავს:
  - RTGS სისტემაში ანგარიშსწორების დასრულებას
  - იმავედროულად, CSD სისტემაში ფასიანი ქაღალდების მოძრაობის დასრულებას

რეპოს დაფარვა

- რეპოს დაფარვა ხორციელდება ავტომატურად CSD სისტემის მიერ
- CSD სისტემაში რეპოს დაფარვის ტრანზაქციის ცალმხრივი შეჩერება შეუძლებელია
- რეპოს დაფარვის თარიღზე, მონაწილეთა ყოველგვარი ჩარევის გარეშე, CSD და RTGS სისტემების მიერ ავტომატურად ხორციელდება შემდეგი:
  - CSD სისტემა ბიზნეს დღის გახსნისთანავე (9:40) დაფარვის ტრანზაქციას აგზავნის RTGS სისტემაში
  - RTGS სისტემა ახორციელებს ანგარიშსწორებას
  - იმავედროულად, CSD სისტემა ასრულებს ფასიანი ქაღალდების ტრანზაქციას

01 / 07 / 2011

ანგარიშსწორების დღე

მყიდველი

- ფასიანი ქაღალდები

გამყიდველი

- ფული

1 კვირა

რეპოს დაფარვის დღე

მყიდველი

- ფული + სარგებელი

გამყიდველი

- ფასიანი ქაღალდები

08 / 07 / 2011

რეპო ოპერაციები CSD სისტემაში

- ბლუმბერგის სისტემის გარეთ დადებული გარიგებების შემთხვევაში, რეპოს ანგარიშსწორების დღეს მხარეები CSD სისტემაში აგზავნიან შემდეგ შეტყობინებებს:
  - გამყიდველი - MT543 Repo with Cashleg
  - მყიდველი - MT541 Repo with Cashleg
- CSD სისტემა ელოდება რეპო გარიგების ორივე მხარის თანმხვედრ სტანდარტულ შეტყობინებებს
- შეტყობინებების თანხვედრისთანავე, CSD სისტემა ავტომატურად აგზავნის შესაბამის ტრანზაქციას RTGS სისტემაში ანგარიშსწორებისათვის

რეპო გარიგების პირობები

- რეპო გარიგების დადებისას მხარეები აუცილებლად უნდა შეთანხმდნენ შემდეგ პირობებზე:
  - გარიგებაში მონაწილე ფასიანი ქაღალდები (ISIN)
  - ფასიანი ქაღალდების ნომინალური ღირებულება
  - ფასიანი ქაღალდების ფასი
  - ანგარიშსწორების დღე და რეპოს დაფარვის დღე
  - რეპოს საპროცენტო განაკვეთი
  - მარჟის განაკვეთი
- რეპო გარიგების დადებისას ბლუმბერგის სავაჭრო პლატფორმა ავტომატურად გაიანგარიშებს შემდეგ პარამეტრებს:
  - რეპოს ნომინალური ღირებულება
  - საანგარიშსწორებო თანხა რეპოს დაფარვის დღეს

ფასიანი ქაღალდების ჩანაცვლება

- „რეპო გარიგების ჩარჩო ხელშეკრულების“ შესაბამისად, ბანკებს აქვთ რეპო გარიგებაში მონაწილე ფასიანი ქაღალდების ჩანაცვლების უფლება
- გამყიდველს შეუძლია, მყიდველთან შეთანხმებით, გარიგებაში მონაწილე ფასიანი ქაღალდები ჩანაცვლოს CSD სისტემაში რეგისტრირებული სხვა ფასიანი ქაღალდებით
- ფასიანი ქაღალდების ჩანაცვლების ოპერაცია უნდა განხორციელდეს მხოლოდ CSD სისტემაში
- ჩანაცვლება ხორციელდება CSD სისტემაში გამყიდველისა და მყიდველის მიერ ერთმანეთისათვის სტანდარტული შეტყობინებების გაგზავნის საფუძველზე

კუპონის გადახდები

- ფასიანი ქაღალდების კუპონის გადახდებს ავტომატურად ახორციელებს CSD სისტემა
- კუპონი ჩაერიცხება CSD სისტემაში ფასიანი ქაღალდის ნომინალურ მფლობელს
  - რეპო გარიგების პერიოდში, CSD სისტემის მიერ კუპონი ავტომატურად ჩაერიცხება ფასიანი ქაღალდის მყიდველს
- თუ რეპოს დაფარვამდე, ფასიან ქაღალდებზე მოხდა კუპონის გადახდა, „რეპო გარიგების ჩარჩო ხელშეკრულების“ შესაბამისად, მყიდველი კუპონის გადახდის დღესვე ურიცხავს გამყიდველს კუპონის სახით მიღებულ თანხას

დეფოლტის შემთხვევა

- კომერციულ ბანკებს შორის 2010 წლის 11 ნოემბრის „რეპო გარიგებები ჩარჩო ხელშეკრულებით“ განსაზღვრულია შემდეგი:
  - რეპო გარიგებების მონაწილეთა დეფოლტის (გადაუხდელობის) შემთხვევები
  - გარიგების მხარეთა უფლება-მოვალეობები დეფოლტის შემთხვევაში
  - დეფოლტის დადგომისას მხარეთა მოთხოვნის დაკმაყოფილების ალტერნატიული საშუალებები

რეპოს ბუღალტრული აღრიცხვა

- რეპოს ოპერაციის ბუღალტრული აღრიცხვა შეიძლება განხორციელდეს ორი მეთოდით:
  - ყიდვა-გაყიდვის მეთოდი
  - უზრუნველყოფილი სესხის მეთოდი
- ბანკებს შეუძლიათ რეპოს ოპერაციების ბუღალტრული აღრიცხვა აწარმოონ ამ ორი მეთოდიდან ერთ-ერთის გამოყენებით
- ბანკები რეპო ოპერაციების აღრიცხვას აწარმოებენ თავიანთი დოკუმენტური პოლიტიკისა და პროცედურების შესაბამისად

რეპოს აღრიცხვა ყიდვა-გაყიდვის მეთოდით: დილინგური ქაღალდებისთვის

- თუ ფასიანი ქაღალდები აღრიცხულია როგორც დილინგური ოპერაციებისთვის განკუთვნილი ფასიანი ქაღალდები:
  - ფასიანი ქაღალდების გამყიდველი აკეთებს შემდეგ ბუღალტრულ გატარებას:
    - ზარალით გაყიდვისას:
      - დებეტი: 1052/1703 ფულადი სახსრების ანგარიშები, 8602 ზარალი სახელმწიფო ფასიან ქაღალდებთან დაკავშირებული ოპერაციების მიხედვით
      - კრედიტი: 1502 სახელმწიფო სავალო ფასიანი ქაღალდები
    - მოგებით გაყიდვისას:
      - დებეტი: 1052/1703 ფულადი სახსრების ანგარიშები
      - კრედიტი: 1502 სახელმწიფო სავალო ფასიანი ქაღალდები, 6602 შემოსავლები სახელმწიფო სავალო დისკონტურ ფასიან ქაღალდებთან დაკავშირებული ოპერაციების მიხედვით
  - ფასიანი ქაღალდების მყიდველი აკეთებს შემდეგ ბუღალტრულ გატარებას:
    - დებეტი: 1502 სახელმწიფო სავალო ფასიანი ქაღალდები
    - კრედიტი: 1052/1703 ფულადი სახსრების ანგარიშები
- რეპოს დაფარვის დღეს განხორციელდება საპირისპირო გატარებები

რეპოს აღრიცხვა ყიდვა-გაყიდვის მეთოდით: დისკონტურ, საინვესტიციო ქაღალდებზე

- თუ დისკონტური ფასიანი ქაღალდები აღრიცხულია როგორც საინვესტიციოდ განკუთვნილი ფასიანი ქაღალდები:
  - ფასიანი ქაღალდების გამყიდველი აკეთებს შემდეგ ბუღალტრულ გატარებას:
    - ზარალით გაყიდვისას:
      - დებეტი: 1052/1703 ფულადი სახსრების ანგარიშები, 1402 სახელმწიფო სავალო დისკონტური ფასიანი ქაღალდების კონტრანგარიში - დისკონტი, 8902 ზარალი სახელმწიფო სავალო ფასიან ქაღალდებთან დაკავშირებული ოპერაციების მიხედვით
      - კრედიტი: 1401 სახელმწიფო სავალო დისკონტური ფასიანი ქაღალდები
    - მოგებით გაყიდვისას:
      - დებეტი: 1052/1703 ფულადი სახსრების ანგარიშები, 1402 სახელმწიფო სავალო დისკონტური ფასიანი ქაღალდების კონტრანგარიში - დისკონტი
      - კრედიტი: 1401 სახელმწიფო სავალო ფასიანი ქაღალდები, 6902 შემოსავლები სახელმწიფო სავალო ფასიან ქაღალდებთან დაკავშირებული ოპერაციების მიხედვით
  - ფასიანი ქაღალდების მყიდველი აკეთებს შემდეგ ბუღალტრულ გატარებას:
    - დებეტი: 1401 სახელმწიფო სავალო ფასიანი ქაღალდები (ნომინალური ღირებულებით)
    - კრედიტი: 1052/1703 ფულადი სახსრების ანგარიშები, 1402 სახელმწიფო სავალო დისკონტური ფასიანი ქაღალდების კონტრანგარიში - დისკონტი
- რეპოს დაფარვის დღეს განხორციელდება საპირისპირო გატარებები

რეპოს აღრიცხვა ყიდვა-გაყიდვის მეთოდით: კუპონურ, საინვესტიციო ქაღალდებზე

- თუ კუპონური ფასიანი ქაღალდები აღრიცხულია როგორც საინვესტიციოდ განკუთვნილი ფასიანი ქაღალდები:
  - ფასიანი ქაღალდების გამყიდველი აკეთებს შემდეგ ბუღალტრულ გატარებას:
    - მიმდინარე ფასით გაყიდვისას:
      - დებეტი: 1052/1703 ფულადი სახსრების ანგარიშები,
      - კრედიტი: 1403 სახელმწიფო სავალო კუპონი ქაღალდები, 2406 მისაღები პროცენტი სახელმწიფო სავალო ქაღალდების მიხედვით
    - ზარალით გაყიდვისას :
      - დებეტი: 1052/1703 ფულადი სახსრების ანგარიშები, 8902 ზარალი სახელმწიფო ფასიან ქაღალდებთან დაკავშირებული ოპერაციების მიხედვით
      - კრედიტი: 1403 სახელმწიფო სავალო კუპონი ქაღალდები, 2406 მისაღები პროცენტი სახელმწიფო სავალო ქაღალდების მიხედვით
    - მოგებით გაყიდვისას :
      - დებეტი: 1052/1703 ფულადი სახსრების ანგარიშები,
      - კრედიტი: 1403 სახელმწიფო სავალო კუპონი ქაღალდები, 2406 მისაღები პროცენტი სახელმწიფო სავალო ქაღალდების მიხედვით, 6902 შემოსავლები სახელმწიფო ფასიან ქაღალდებთან დაკავშირებული ოპერაციების მიხედვით

რეპოს აღრიცხვა ყიდვა-გაყიდვის მეთოდით: კუპონურ, საინვესტიციო ქაღალდებზე

- ფასიანი ქაღალდების მყიდველი აკეთებს შემდეგ ბუღალტრულ გატარებას:
  - ფასიანი ქაღალდების ყიდვა მიმდინარე ფასით:
    - დებეტი: 1403 სახელმწიფო სავალო კუპონი ქაღალდები (ნომინალური ღირებულებით), 2406 მისაღები პროცენტი სახელმწიფო სავალო ქაღალდების მიხედვით
    - კრედიტი: 1052/1703 ფულადი სახსრების ანგარიშები
  - ფასიანი ქაღალდების ყიდვა დისკონტით:
    - დებეტი: 1403 სახელმწიფო სავალო კუპონი ქაღალდები (ნომინალური ღირებულებით), 2406 მისაღები პროცენტი სახელმწიფო სავალო ქაღალდების მიხედვით
    - კრედიტი: 1052/1703 ფულადი სახსრების ანგარიშები, 1404 სახელმწიფო სავალო ფასიანი ქაღალდების დისკონტი
  - ფასიანი ქაღალდების ყიდვა პრემიით:
    - დებეტი: 1403 სახელმწიფო სავალო კუპონი ქაღალდები (ნომინალური ღირებულებით), 1405 სახელმწიფო სავალო ფასიანი ქაღალდების პრემია, 2406 მისაღები პროცენტი სახელმწიფო სავალო ქაღალდების მიხედვით
    - კრედიტი: 1052/1703 ფულადი სახსრების ანგარიშები
- რეპოს დაფარვის დღეს განხორციელდება საპირისპირო გატარებები

რეპოს აღრიცხვა უზრუნველყოფილი სესხის მეთოდით

- ფასიანი ქაღალდების გამყიდველი რეპო ოპერაციის აღრიცხვას აკეთებს შემდეგი ბუღალტრული გატარებებით:
  - ფასიანი ქაღალდების გაყიდვისას (სესხის მიმღებისას):
    - დებეტი: 1052/1703 ფულადი სახსრების ანგარიშები
    - კრედიტი: 3554 რეპო ოპერაციებით ბანკებისგან მიღებული სახსრები
  - ფასიანი ქაღალდების გამოსყიდვისას (სესხის დაფარვისას):
    - დებეტი: 3554 რეპო ოპერაციებით ბანკებისგან მიღებული სახსრები
    - კრედიტი: 1052/1703 ფულადი სახსრების ანგარიშები
- ფასიან ქაღალდებთან დაკავშირებული შესაბამისი გატარებები უნდა გაკეთდეს ბალანსგარეშე ანგარიშებზე

რეპოს აღრიცხვა უზრუნველყოფილი სესხის მეთოდით

- ფასიანი ქაღალდების მყიდველი რეპო ოპერაციის აღრიცხვას აკეთებს შემდეგი ბუღალტრული გატარებებით:
  - ფასიანი ქაღალდების ყიდვისას (სესხის გაცემისას):
    - დებეტი: 1754 რეპო ოპერაციებით ბანკებისთვის მიცემული სახსრები
    - კრედიტი: 1052/1703 ფულადი სახსრების ანგარიშები
  - ფასიანი ქაღალდების ჟგან მიყიდვისას (სესხის დაფარვისას):
    - დებეტი: 1052/1703 ფულადი სახსრების ანგარიშები
    - კრედიტი: 1754 რეპო ოპერაციებით ბანკებისთვის მიცემული სახსრები
- ფასიან ქაღალდებთან დაკავშირებული შესაბამისი გატარებები უნდა გაკეთდეს ბალანსგარეშე ანგარიშებზე